

Izbija vsak dan razen ponedeljka in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

LETO—YEAR XI. Cena lista je \$3.00. Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., TOREK, 17. Septembra (Sept.) 1918. Yearly subscription \$3.00 STEV.—NUMBER 218.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, as filed at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Zavezniki nadaljujejo s prodiranjem.

BESEDILO AVSTRIJSKE MIROVNE NOTE

Nakor smo že naznanili, je avstro-ogrška vlada nastopila s predlogom, da se skliče mirovna konferenca. Poslala je ta predlog vladam vojskujočih se in nevtralnih držav, povrh pa tudi Vatikanu, s sledečo noto.

NAZGANILO O PREDLOGU.

Brez optimizma se vendar lahko gotovostjo izjavi iz izjav odgovornih državnikov, da prodira želja po sporazumu, ne da bi se vojna odločila izključno s silo orožja, polagoma tudi v zavezniške države, odstevši posamezne izjeme v slučajih zaslepljenih vojnih agitatorjev, ki se gotovo ne smejo podcenjevati.

Avstro-ogrška vlada se zaveda, da ne bo po globoko segajočih ranah, ki so jih v življenju narodov povzročili razdevajoči učinki svetovne vojne, mogoče obnoviti reda v omajanem svetu na en mah. Pot, ki drži do obnovitve mirnih odnosov med narodi, ovira sovražstvo in ogorčenost. Težka in utrudljiva je, toda naša dolžnost je, da poiskemo to pot — pot pogajanja — in če obstajajo še odgovorni faktorji, ki ne premagati nasprotnika z vojskimi sredstvi in ma vsiliti voljo za zmago, ne more vendar biti več dvoma, da bi kljub doli, tudi če neodgovorno, da je dosegljiv, predvsem zahteval nadaljevanje krvavega in trdovratnega boja.

Toda tudi poznejši zmagoviti mir ne bi več mogel popraviti posledice take politike — posledice, ki bi bile usodepolne za vse države in narode v Evropi. Edini mir, ki bi mogel pravično spraviti še vedno križajoče se nazore nasprotnikov, bi bil mir, zaželen od vseh narodov. S to zavestjo in v neomahljivem stremeljenju, da bi delala v interesu miru, nastopa avstro-ogrška vlada zopet s sugestijo, ki ima namen doseči direktno diskuzijo med sovražnimi silami.

Resna volja širokih plasti prebivalstva vseh držav, ki skupno trpe vsled vojne, za mir — nevtajvni sporazum v posameznih spornih vprašanjih, kakor tudi spravijskega atmosfera, ki je splošna, se zdijo avstro-ogrski vladi dajati gotovo garancije, da bi nov korak v interesu miru, ki vpoštevata tudi izkušnje preteklosti na tem polju, v sedanjem momentu lahko imel uspeh.

Zato je avstro-ogrška vlada sklenila pokazati vsem vojskovalcem, prijateljem in sovražnikom, pot, ki jo smatra za primerno in jim predlagati, naj skupno preiščejo in pristo izmenjajo svoje nazore, če obstajajo pogoji, ki bi dali urediti mirovne pogajanja upanje v uspeh.

V ta namen je avstro-ogrška vlada danes povabila vse vojskujoče se države na zaupno in neobvezno diskuzijo v kakšnem nevtralnem kraju in jim je poslala noto, sestavljeno v tem smislu.

Ta korak je bil naznanjen sveti stolici s posebno noto, apelira na papeževo zanimanje za mir. Razumtega so bile vlade nevtralnih držav obveščene o tem koraku.

Trajno popolno soglasje, ki obstaja med štirimi združenimi silami, garantira, da se strinjajo zavezniki Avstro-Ogrske, katerim je predlog odposlan na enak način, z nazori, izraženimi v noti.

PREDLOG ZA POGAJANJE.

Oficijalni brzojav pravi, da je nota sestavljena v francosčini in ima sledečo vsebino:

Mirovna ponudba, ki so jo sile zaveznoe zveze dne 12. decembra 1917 naslovile svojim nasprotnikom, temelji na enakem načelu, z nazori, izraženimi v noti.

Naročnikom dnevnika "Prosvete" na znanje.

Apeliramo na vse naročnike, da plačajo svoje naročnine točno in pravočasno, ker drugače bomo morali v smislu novega vlednega zakona vstaviti pošiljanje lista vsakemu na isti dan, ko mu poteče naročnina. Vsakdo, kdor želi list prejemati redno in točno, naj ponovi naročnino predno mu poteče.

Z dnem PRVEGA OKTOBRA gre v veljavo zakon, da se mora prenehati s pošiljanjem lista tisti dan, ko poteče naročnina. Vpoštevajte to, in plačajte svoje naročnine vsaj teden dni predno vam poteče. Vsak lahko ve, kdaj poteče njegova naročnina, nad vašim naslovom na rumenem listku je tiskano do kdaj je list plačan, n. pr. (September 20—18) to znamenje poves, da vaša naročnina poteče na ta dan. Ker je velika draginja na papirju in vseh tiskarskih stvarih, nadalje ker moramo plačati višje poštnino za pošiljanje lista še od prvega julija naprej letos, je zelo važno, da vsi vpoštevate vse te razloge in vselej pravočasno plačate vaše naročnino, katero lahko plačate vsak čas pri drugičnih tajnikih, potovalnih ali drugih zastopnikih ali je za pošiljanje naročnin na UPRAVIŠTVO "PROSVETA" 2657 So. Lawndale, Ave., Chicago, Ill.

PONESREČEN ROPARSKI NAPAD.

Peoria, Ill. — Bil je polmesečni plačilni dan za rudarje. Walter Off, tajnik Groveland Coal kompanije, in E. J. Gustine, policijski detektiv sta se odpravila popoldne ob treh v avtomobilu. S sabo sta imela \$26,000, da izplačata rudarje. Peljala sta se skozi zaseko, ki je bila na obeh straneh zaraščena z drevjem in gostim grmovjem. Naenkrat sta zapazila sredi pota železniške prage, ki so jima zastavili pot.

Off je ustavljal avtomobil, Gustine je pa stopil iz avtomobila, da odstrani ovire. V tem trenutku so počili strelji. Off je zapustil avtomobil. V eni roki je držal samokres, v drugi pa kovček s \$26,000.

Neki bandit je skočil izza drevesa in je nanj odprl ogenj z lovske puške. Off se je skril za lesvo in pričel streljati na bandita, ki je izginil v hosti. V tem času je pa pričel neki drugi tolovaj najut streljati iz zasede. Kljub temu, da je bil Off ranjen, se mu je posrečilo priti do družbine pisarne, ki je oddaljena pol milje, in tam je obvestil policijo. Pa tudi banditje so bili prestrašeni in so zbežali, ne da bi se jim posrečilo ugrabiti denar.

Off in Gustine se nahajata v bolnišnici in oba sta težko ranjena.

Don B. Sebastian, predsednik Groveland Coal Mining kompanije, je razpisal \$1,000 nagrade za tistega, ki izsledil roparje.

DELAVCI V MEZDNEM GIBANJU.

Washington, D. C. — Delavski vojni odbor je dobil poročilo, da v pondeljek zastavkajo vsi delavci vzhodno od Missisippija, ki so organizirani v organizaciji "Amalgamated Association of Iron, Steel and Tin Workers," če ne bo priznana mezdna lestvica, ki po višuje mezo stopnjevanje.

Delavski vojni odbor namerava takoj zaščitati prizadete stranke o spornih vprašanjih. Delavska delegacija je že dospela v Washington, da predloži delavskemu odboru svojo pritožbo.

Nov čin nemškega barbarstva.

PARNIK GALWAY CASTLE TORPEDIRAN.

Devetdeset žensk in otrok utonilo

London, 15. sept. — Angleški parnik Galway Castle je bil v četrtek torpediran. Na parniku se je nahajalo 749 oseb, večinoma žensk in otrok, ter ranjeni vojniki na potu proti domu. 154 oseb pogrešajo, med njimi 120 potnikov, ostali so člani parniškega moštva.

Devetdeset oseb, ki so se vozile v tretjem razredu na potopljenem parniku in izgubilo svoje življenje, so same ženske in otroci. Tri trupla otrok so že pripeljali na obrežje.

Parnik Galway Castle je zapustil luko zadnji torek in je bil na potu v Južno Afriko. Torpediran je bil na vihnem morju od nemške submarinke.

Stotine potnikov so rešili parniki, ki so prihitali na pomoč, toda vseh ni bilo mogoče rešiti.

Tako more nemški korzarji ženske in otroke, pri tem pa se delajo nedolžne in očitajo zaveznikom vso krivdo za nadaljevanje vojne.

ŠKEGA BIROJA V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Pred "Čikaško komercialno zvezo" je govoril George Creel, načelnik informacijskega biroja. Povedal je, da ni neorganizirane neloyalnosti v deželi, toda povdaril je, da je treba armado in mornarico podpirati z delom doma. Rekel je, da to ni vajna uprava, ne armade in mornarice, ne republikanske ali demokratske stranke, ne bogatinov ali siromakov, ampak je vojna 105,000,000 Američanov, na katere se je apeliralo, da enako služijo in žrtvujejo.

"Ta vojna se ne more zgubiti v Franciji," je rekel Creel. "Plamen in plin sta preizkusila pogum pri Catgyju, Chateanu, Thierryju in St. Mihielu, ki se je izkazal svoječasnno pri Bunker Hillu in Gettysburgu.

"Ta vojna je edino lahko zgu bljena v Združenih državah. Zgubimo jo lako, če ne podpiramo naših vojakov in pomorskekov povsod in z vsemi sredstvi.

BANČNI ROPAR UBIT.

Aradia, Kans. — Neki bančni ropar je bil ustreljen, drugi pa ranjen in ujet, ko sta hotela oropati Home State banko.

Roparski napad na banko so odkrili železniški uslužbenci, ki so takoj obvestili bančnega blaganika Fowlerja, ki je hitro pozval na pomoč svojega brata in se oborožila s puškami.

S telefonom je tudi hitro obvestil druge meščane o roparskem napadu.

Brata Fowlerja sta takoj odprla ogenj na bandita, na katerega sta roparja odgovorila in se pri tem unuknila skozi zadnja vrata. Ko so prišli meščani od druge strani na pomoč, so našli ustreljenega bandita, drugega so pa ranjenega ujeli.

VELIK POŽAR V BEDFORDU.

Bedford, Ind. — Ogenj je uničil tovarno Ingalls Stove kompanije. Škoda cenijo na \$300,000.

VERE.

Chicago in okolica: Hladnejše. Lahki severni in severozapadni vetrovi.

USPEHI NA BALKANU.

Zavezniki odklanjajo avstrijski poziv za pogajanje.

Washington, D. C. 6. sept. — Srbski vojni urad poroča: Po daljših potrebnih pripravah za vojne operacije je naša armada s sodelovanjem francoskih čet napadla dne 15. sept. močne bolgarske pozicije ob gorah Vetrenik, Dobropolje in Sokol. Te gore se dvigajo od 4 do 5 tisoč čevljev nad morskovo površino in Bolgari so jih zelo utrdili. Predstavljale so zelo važne postojanke za obrambo bolgarske fronte.

Naš napad je dosegel najboljši uspeh, kajti vse tri imenovane pozicije so v naši posesti. V roke nam je padlo več sto ujetnikov mnogo topov in veliko drugega vojnega materijala. Naše operacije se nadaljujejo.

Paris, 16. sept. — Francoske čete so okupirale vas Vailly, vzhodno od Soissona. Francosi nadaljujejo s prodiranjem med Oise in Aisne ter so zasledili Mont des Singes.

Ameriška armada pod poveljstvom generala Pershinga nadaljuje s prodiranjem proti Metz.

Washington, D. C. — Ameriške armade nadaljujejo z ofenzivo na lorenškem delu francoske fronte in se približujejo trdnjavi Metz. Desno krilo ameriške armade je uspešno napredovalo na 4 milje dolgi fronti, kjer so se postavljali v bran močni nemški oddelki strojnih pušk. Pri tem prodiranju so Američani zasedli Villetcy, ki leži okoli tri milje severozapadno od Pany-sur-Mosselle, in Noroy tri in pol milje severovzhodno od Fay-en-Haye. V centru ameriške ofenzivne črte so Američani napredovali od ene do dveh milj ter izstrelili oddelke nemških strojnih pušk iz dveh gozdov, ki so jih zasedle ameriške čete.

Vas Mallesmy s sistemom strelskih jarkov proti jugovzhodu in vzhodu so vzele v nedeljo angleške čete. Ta uspeh je približal angleško armado na manj kot pet milj severozapadno od St. Quentin. Angleži so ob tej priložnosti ujele sto Nemcev in zasegli večje število strojnih pušk.

Z ameriško armado na lorenški fronti — Ameriška kavalerija je v navalu z meči odbila nemški odpor pri Bois Vigneboche in v gozdu Forest-la-Montagne. Najprovo so se ameriški konjeniki zapodili med raztresene čete sovražnika in sekali z meči na levo in desno. Ko so prodrali do Hattonchata, so dobili konjeniki povelje, da morajo poskakati raz konj in prodirati peš. Od vsakih štirih konjenikov je eden ostal pri konjih, drugi pa so formirali infanterijske oddelke. Ko so premagali nemško obrambno črto, so se ostali konjeniki zopet zapodili z meči v rokah na sovražnika in ga podili čez Bois Nonsard.

Nemški ujetniki so izpovedali, da so Nemei primorali mnogo Poljakov v vojno službo na zapadni fronti. Porabili jih bodo na Hindenburgovi črti v okrožju Dompvitoixa in Dommartina severovzhodno od Vigneuillesa.

V okolici Thiaucourta so ameriške čete nagloma obkolile poslopja nemških bolnišnic. Nemški zdravniki in postrežnice so ostali na svojih mestih pri streženju ranjenih.

London, 16. sept. — Po vseh znamenjih se sklepa, da bodo zavezniki, takoj ko do dobra pretresejo avstrijsko mirovno noto, odgovorili sporazumno v smislu, da morajo centralne sile pokazati voljo za mir z dejanji in ne samo z besedami.

Tu nihče ne dvomi, da ni bila avstrijska mirovna nota sestavljena v Berlinu.

Avstrijska nota je bila v vseh zavezniških krogih sprejeta s nezadovoljstvom, kajti povsod se zavedajo, da je treba poraziti militaristično silo centralnih držav, predno se ugotovi razpravljanje o miru, kakoršnega žele demokratična ljudstva zavezniških držav.

Listi prorokujejo, da bo 14 točk Wilsonovega mirovnega programa in govor Lloyd Georgea v Manchestru odgovor na avstrijsko noto.

NEMCI ZA MIR.

Amsterdam, 16. sept. — Voditelji večine v nemškem državnem zboru so obdržali konferenco z ozirom na avstr. mirovno noto. Pri tej konferenci so bili navzoči tudi kancelar Hertling, zunanji minister Hintze in več drugih visokih nemških uradnikov.

Socialisti agitirajo vstrajno za mir. Eden članov te stranke je na seji občinskega živilskega odbora vsliknil: "Čas je, da se že konča ta vojna!" Za ta izraz je željurno odobranje.

Nemško časopisje je avstrijsko noto v splošnem neprijazno sprejelo. Berlinska "Tages Zeitung" piše, da bi se morala inicijativa za mir prepustiti zaveznikom.

Zavezniki zrakoplovci povzročili požar v metzkih utrdah.

London, 16. sept. — Zavezniki svijaški vprizarjajo nočne napade na nemško trdnjavo Metz in novejšje poročilo se glasi, da je na več utrdah, ki obkrožajo Metz, izbruhnil požar, ki so ga povzročili zavezniki avijaški z metanjem bomb.

Včeraj sta se izvršila dva napada z eroplani z dobrim uspehom na Metz Sablons. Bombe so padale na železniško križišče, delavnice, barake in plinske tovarne.

Močni eroplanski napadi so se vršili skozi vso noč 14.—15. septembra na Metz Sablons, Courcelles, Saarbrucken, Kierslauteren in na letalska polja pri Presettyu in Boulayu. Trije naši eroplani se niso vrnili.

Washington, D. C. 16. sept. —

Avstrijsko mirovno predlogo je danes prejela švicarska legacija, da jo odda washingtonski vladi v razmatranje. Državni tajnik je izjavil, da bo podal izjavo kakor hitro bo dobil dovolj priložnosti, da se od bližje spozna s avstrijsko noto.

London, 16. sept. — Po vseh znamenjih se sklepa, da bodo zavezniki, takoj ko do dobra pretresejo avstrijsko mirovno noto, odgovorili sporazumno v smislu, da morajo centralne sile pokazati voljo za mir z dejanji in ne samo z besedami.

Tu nihče ne dvomi, da ni bila avstrijska mirovna nota sestavljena v Berlinu.

Avstrijska nota je bila v vseh zavezniških krogih sprejeta s nezadovoljstvom, kajti povsod se zavedajo, da je treba poraziti militaristično silo centralnih držav, predno se ugotovi razpravljanje o miru, kakoršnega žele demokratična ljudstva zavezniških držav.

Listi prorokujejo, da bo 14 točk Wilsonovega mirovnega programa in govor Lloyd Georgea v Manchestru odgovor na avstrijsko noto.

NEMCI ZA MIR.

Amsterdam, 16. sept. — Voditelji večine v nemškem državnem zboru so obdržali konferenco z ozirom na avstr. mirovno noto. Pri tej konferenci so bili navzoči tudi kancelar Hertling, zunanji minister Hintze in več drugih visokih nemških uradnikov.

Socialisti agitirajo vstrajno za mir. Eden članov te stranke je na seji občinskega živilskega odbora vsliknil: "Čas je, da se že konča ta vojna!" Za ta izraz je željurno odobranje.

Nemško časopisje je avstrijsko noto v splošnem neprijazno sprejelo. Berlinska "Tages Zeitung" piše, da bi se morala inicijativa za mir prepustiti zaveznikom.

Zavezniki zrakoplovci povzročili požar v metzkih utrdah.

London, 16. sept. — Zavezniki svijaški vprizarjajo nočne napade na nemško trdnjavo Metz in novejšje poročilo se glasi, da je na več utrdah, ki obkrožajo Metz, izbruhnil požar, ki so ga povzročili zavezniki avijaški z metanjem bomb.

Včeraj sta se izvršila dva napada z eroplani z dobrim uspehom na Metz Sablons. Bombe so padale na železniško križišče, delavnice, barake in plinske tovarne.

Močni eroplanski napadi so se vršili skozi vso noč 14.—15. septembra na Metz Sablons, Courcelles, Saarbrucken, Kierslauteren in na letalska polja pri Presettyu in Boulayu. Trije naši eroplani se niso vrnili.

Včeraj smo poduzeli uspešen zračni napad na Dainlerjeve tovarne v Stuttgartu. Uničili smo dva nemška eroplana. Naši so se vrnili nepoškodovani.

Skupna teža bomb, zmetanih v zadnjih 24. urah znaša več kakor 27 ton.

PROSVETA

GLASLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izbaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 na pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2887 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2887 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawrence 4635.

Datum v oklepaju n. pr. (Juli 30-18) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevnom potekla naročnina. Ponovito jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

Prodajanje liberti-bondov 4. vojnega posojila se prične 28. septembra.

Za demokracijo in svobodo stare domovine! Vsak zaveden ameriški Slovenec mora biti član Slovenskega republičanskega združenja.

AVSTRIJSKA MIROVNA PONUDBA.

Avstro-Ogrska predlaga mirovno konferenco. Njena vlada si je napravila toliko truda, da je izdelala obširno noto, s katero utemeljuje svoj predlog, poslan vsem državam in povrh tega tudi Vatikanu. Nihče ne bo dvomil o tem, da je Avstrija pri tem poizkusu le prednja straža Nemčije, ki je še vedno preponosna, da bi sama predlagala mir. Toda iz besedila mirovne note se lahko spozna, da ne želi Avstrija miru le zase, razun tega se pa gospod Karl in njegovi hlapci nikdar ne bi upali uradno predlagati miru, če ne bi imeli kajzerjevega dovoljenja za to.

Koliko resnosti je pripisati tej noti? Brez dvoma bi Avstrija rada dosegla mir. Brez dvoma bi ga tudi Nemčija rada dosegla, in nič manje Bolgarska in Turčija. Predlog za mirovno pogajanje v sedanjem trenutku je indirektno priznanje, da se cesarski gospodi slabo godi in da je na mesto njih nekdanje osebnosti, njih sanj o obladanju vsega sveta, stopil strah, od katerega se majo prestoli pod njimi.

Na vse mogoče načine je Nemčija skušala podcenjevati ofenzivo zaveznikov in Amerike v Franciji. Javnosti je polajala napačna poročila; kjer se ni dalo umikanje nemške armade na noben način utajiti, so govorili o važnih "strategičnih potezah" in skušali zbuditi med ljudstvom upanje, da pridejo kmalu veliki nemški protitudarci. Toda resnica dogodkov na zapadnem bojišču se da le nekaj časa utajevati in stena, ki jo je hotela nemška vlada zgraditi pred njo, je že prebita. Nemško ljudstvo morda samo ne verjame več v možnost nemške zmage.

V Avstriji so narodi v revoluciji. Češka in jugoslovanska opozicija ugrožavata vsako vladno delo v prid Karlovi monarhiji. Poljaki so, četudi je med njih zastopniki še dosti kupčijskih političarjev, prežeti z duhom poljskega zedinjenja. Rusini so dobili svoje nauke v sorodni Ukrajini. Italijanom ni podala Avstrija nobenega razloga, da bi opustili idejo iredente. Vsenemška prevzetnost more le podžigati upornost ostalih narodov, katerim je sedanja vojna podala upanje, da se otresejo starega tiranstva.

Izza katastrofe ob Piavi je Avstrija vojaško neaktivna. Nekoliko lokalnih operacij v Albaniji ne prihaja v poštev. Nekoliko avstrijskih divizij na zapadni fronti nadomešča le nemško vojaštvo, ki je nastanjeno v Avstriji, da bi se lože zatrla revolucija. Ta pasivnost armade v pričó dejstva, da ima Avstrija izza brest-litovskega miru eno samo resno fronto, dokazuje njeno notranjo nemoč, in to je zadosten razlog za njeno hrepenenje po miru.

Situacija na Balkanu je za kajzerja še neugodnejša. Bolgari in Turki so siti vojne, siti nemške hegemonije, razuntega pa še sami med seboj tako v navskrižju, da se v Berlinu neprenehoma boje odpovedi ljubezni iz Sofije ali pa iz Carigrada.

S tega stališča je mirovna nota Karlova zelo razumljiva.

Toda kakšen naj bo uspeh tega poizkusa? Brest-litovsko pogajanje, ki se je pričelo z nemškim priznanjem samoodločevanja in končalo z nesramnim potepanjem tega načela, je nepozabno svarilo. Mirovna nota izhaja iz želje po miru; ali ta želja nima čistih virov. Ako bi imela Viljem in Karl najmanjše upanje, da se morejo uresničiti njih imperialistični nameni, ne bi v sedanjem trenutku storili nobenega resnega koraka za mir, in vprašanje je sploh, če je tak korak resen in če ni poteza za zavlačevanje in pridobitev časa, v katerem bi oba cesarja upala zboljšati svoj položaj.

V vsakem slučaju naj bi pa mirovno pogajanje prečilo uresničenje tistega cilja, ki ga je predsednik Wil-

son označil za najvažnejšega. Viljem in Karl bi rada ohranila svojo avtokratično moč.

Čemu pa bi bile doprinešene vse ogromne žrtve, čemu so narodi krvaveli, stradali, umirali na bojiščih in moriščih, če bi to ostalo neizpremenjeno in bi se dala avtokraciji prilika, da zbere v prihodnjih letih svojo moč in napade vnovič svet? In kje bi ostala pravica samoodločevanja narodov, če bi se izpolnila avstrijska želja, pa bi Amerika in zavezniki razpravljali z njeno uradno vlado, ki bi predstavljala Avstrijo kot posest habsburške monarhije, dočim je pravična rešitev velikih s to vojno spojenih vprašanj mogoča le tedaj, če pridejo na mirovno konferenco opravičeni zastopniki narodov namesto avstrijske diplomacije?

Amerika se bojuje med drugim za osvoboditev Slovanov izpod nemške in avstrijske nadvlade. Za to osvoboditev ne daje Avstrija nobenih garancij. Njena mirovna ofenziva ima namen, da ostane cesarstvo "po božji milosti" nedotaknjeno. Zato ne more Karlova mirovna nota roditi nobenega drugega uspeha, kakor nadaljevanje vojne, dokler niso zajamčeni od predsednika Wilsona označeni vojni cilji.

Zborovanje "Slovenskega Republičanskega Združenja."

Tretja seja 14. sept. predpoldne.

Zborovanje je pričelo točno ob osmi uri. Zapisnik se sprejme s popravki.

O deseti točki "Slovensko republičansko združenje" in vojni cilji Združenih držav referira Jože Zavertnik.

Govornik pravi, da bi lahko na kratko odgovoril, zakaj so vojni in mirovni cilji Slovenskega republičanskega združenja indentični z vojnimi in mirovnimi cilji Združenih držav, toda tak odgovor bi zadovoljil le posamezne mislece, r. k. kakor pa ne širokih ljudskih plasti, zato je potrebno, da poda dotajlirane vzroke za enakost vojnih in mirovnih ciljev. Dotakne se zgodovinskih dogodkov od začetka vojne in povdarja, da je bilo jasno ljudem, ki mislijo, da nesramni ultimati Avstro-Ogrske vlade povzročijo svetovno vojno, ki mora prinesiti vsem malim narodom pravico do samoodločevanja o svoji usodi in poraz avtokratom centralnih sil. Dolžnost Slovencev in Jugoslovancev, bodisi državljanov ali nedržavljanov, v Združenih državah je bila, da se strogo ravnajo po predsednikovih proklamacijah. Predsednik je po izbruha svetovne vojne izdal proklamacijo, v kateri je vsem prebivalcem Združenih držav priporočal, da ne izvrše nobenega čina, ki se da po mednarodnem zakonu tolmačiti za kršitev nevtralnosti. Ameriško prebivalstvo se je ravnalo po tej proklamaciji. Govornik razklada, kako se je predsednik Wilson trudil, da se sklene mir in da imajo pri sklepanju miru besedo le ljudski zastopniki in ne tajna diplomacija. Svaril je Nemčijo, naj ne potaplja neoboroženih trgovskih ladij. Nemški militaristi se niso v svoji oholosti ozirali na te opomine, ampak so se obnašali, kot da nimajo nevtralnici nobenih pravic. Predsednik je z božično poslanico podvel zadnji poizkus, da prepreči vojno z Ameriko in se sklene pravičen in demokratičen mir. Militaristi v Berlinu so odgovorili na to znamenito poslanico z brezobzirnim bojem s potapljačami na morju. Jasno je bilo tedaj, da je le še vprašanje časa, kdaj pride do proglašanja vojne stanja med Združenimi državami in Nemčijo. Predsednik je tako jasno povedal v proklamaciji, kakaj so Združene države vstopile v vojno, da se je strinjati z njim vsak človek, ki res misli in čuti demokratično in se zaveda, kaj pomeni demokracija. Tako je prišel čas, da postanejo Slovenci aktivni v tej vojni, delajo za zmagu Združenih držav in zaveznikov, obenem pa za osvoboditev Jugoslovancev izpod nemškega in habsburškega nadgospodstva. Govornik naštevaje nadalje dogodke, ki so se izvršili v tej vojni in povdarja, da ne zadostuje, da se le strinjamo z vojnimi cilji Združenih držav, ampak da delamo z vsemi močmi za triumfalno zmago ameriškega orožja, da se ti cilji uresničijo. Mladino in tiste, ki so po postavah sposobni za vojaški službo, veže dolžnost, da gredo na fronto, drugi, ki ostanemo doma, pa moramo delati, da bo ameriška armada z vsem preskrbljena in da je ameriški vladi mogoče tudi oskrbovati zavezniške potreb-

štinati. Spodbujal je k nakupovanju liberty bondov, vojnohranilnih znank in priporočal delavcem, če pride do industrialnih sporov, naj ne prenehajo z delom, ampak naj svoje spore predložijo kompetentnim pogajalnim odborom v rešitev, ker produkcija vojnih potrebščin ne sme prenehati niti za eno uro; niti za en dan. Do sedaj je delavski vojni odbor rešil vse pravične zahteve delavcev v prilož delavstvu. Govornik konča z apelom na navzoče, naj raztolmačijo po naselbinah vojne cilje Združenih držav in demokracije, da se bo sleherni Slovenec zavedal, da je njegova sveta dolžnost, da podpira ameriško vlado z njegovimi danimi sredstvi.

Govornik predloži resolucijo, ki je bila z dodatkom br. Krešiča sprejeta soglasno.

(Dalje prihodnjik.)

DOPISL

Ely, Minn. — Minilo je že par mesecev, od kar je bil priobčen zadnji dopis iz naše naselbine. Zelo potrebno bi bilo, da bi imela vsaka večja naselbina vsaj enega dopisnika, ki bi stalno poročal o vseh zanimivejših dogodkih v naselbini, v kolikor se tičejo slovenskega življa. Vedno se dogodi kaj takega, kar bi zanimalo naselbino in tudi široko slovensko javnost. Taki dopisniki bi morali biti seveda vsaj deloma veščji za dopisovanje. Seveda, po težkem delu v radniku ali tovarni se ni posebno prijetno lotiti dopisovanja. Nekateri, ki imajo kolikortoliko sposobnosti pa ne čutijo veselja za tako delo.

Vse napredno in kulturno gibanje na Elyu je osredotočeno v Slovenski čitalnici. V nji se zbiramo in čitamo liste in knjige, razpravljamo o važnih dogodkih, sploh, Slovenska čitalnica je središče kulturnega in političnega življenja med elyškimi Slovenci. Posebno ob nedeljah je živahno in njenih prostorih. Slovensko čitalnico v tem smislu, kot jo imamo na Elyu, bi morala imeti vsaka slovenska naselbina. V nji se vzgojuje posebno mladina, navaja se jo k veselju do čitanja, kajti čitanje je največje vseučilišče, najboljši vir za pridobivanje izobrazbe. V krog čitalnice in drugih slovenskih kulturnih društev je treba pridobiti tudi mladino slovenskih starišev, ki je rojena v tej deželi. Kdor je imel priliko sprevoditi naše Slovence po različnih krajih Amerike, ta ve, da je silbo veliko naš mladine, ki ne zna materinega jezika. Nekateri ga vsaj nekoliko razumejo, mnogi pa tudi tega ne, dasiravno govorijo stariši zelo "polomljeno" angleščino. Ko taki otroci dorastejo, se le prenegokrat sramujejo svojih starišev, ker niso znali vzgojiti svojih otrok. To velja v splošnem za vse slovenske naselbine v Ameriki. Posebno po večjih mestih, kjer ima mladina priliko prihajati skupaj z mladimi drugorodci, od katerih sliši razne psovke proti ljudem tistega naroda, katerega sinovi in hčere so tudi njihovi stariši. To vpliva nanjo toliko, da le neradi gredo v kako družbo s svojimi stariši, ker se jih sramujejo. Treba pa je tudi priznati, da je ta bolezen zelo razširjena med starišimi slovenskimi naselniki. To so ljudje, ki se niso nikdar mogli osvoboditi starokopitnih navad, nego se jih trdo drže skozi vse

svoje življenje. Amerikanci pravijo takim ljudem "old fashioned". Vse njihovo življenje se prične in uha in cerkvi in vse govorjenje, njihova dejanja in nehanja se izvršujejo pod verskimi vplivi. Vse nekaj drugega je z mladino naprednih Slovencev. Ti gredo z duhom časa naprej in tudi razumejo, kako je treba vzgajati njihovo mladino. Pri njih se ne zane marja učenje slovenskega jezika. Otroci imajo priliko spoznavati slovensko književnost, čitati liste, sodelovati v slovenskih kulturnih društvih in na ta način se jim veepi ljubezen do naroda iz katerega izhajajo, do jezika, katerega govorijo njihovi stariši. In poleg vsega tega, ali slovenski mladini, vzgojeni v tej deželi, škodi znanje slovenskega jezika? Kaj še! Čim več jezikov govoriš, tem večje je tvoje znanje. Ravno to velja za našo mladino, ki je vzgojena v prej omenjeni smeri. Stariši, spoznavajte važnost slovenskih kulturnih društev za vas, za vašo mladino, za slovenski narod! Mladina, vzgojena na ta način se vas ne bo sramovala, ker se bo zavedala, da tudi vi stremite po izobrazbi.

V naselbini priredite slovensko dramatično predstavo. Udeležite se je z vašimi otroci. Lahko opazite odrasle hčere poleg njihovih mater in odrasle sinove kje od zadaj v dvorani, ki navadno le malokdaj slede z zanimanjem prizorom na odru. Hčere sprašujejo matere: "What did he said?" Sinovi od zadaj dvorane pa se muzajo in norčujejo iz jezika, katerega le malo ali nič ne razumejo in se sprašujejo: "What did she said?" To ni njihova krivda, kakor sem že dejal, nego krivda kakor sem že dejal, nego krivda starišev, če se potem njihovi lastni otroci norčujejo iz materinega jezika. So naselbine, kjer slovenska mladina nastopa skupno, toda kje nastopa? Na cerkvenih korih v cerkvenih pevskih zborih, pri blagoslovljenih zastav in v splošnem pri slavnostih, ki imajo cerkven značaj. Nič nimam proti temu, toda ta mladina ni niti versko niti narodna zavedna. Navadno se norčuje iz vsega, kar se godi okoli nje, kajti ničesar ne dela iz prepričanja ali navdušenja, nego le zato, ker je vsled pobožnosti starišev v to prisiljena. Nič se ne jezite, če povem nekoliko resnice. Sprašajte se še sami, pa boste spoznali. Kaj je to, kaj je to, da se odpravijo take razmere? Ponavljam: Vaši otroci naj pristopajo v slovenska kulturna društva. Ne rečem, da samo v slovenska. Tudi v ameriška in kar se tam nauče, lahko prenesajo, kar je dobrega, v krog slovenskih društev. Mladina se vam na podlagi take vzgoje ne bo izpridila na ulici, nego vaši otroci bodo postali potem ko dorastejo vredni člani družbe in vam se ne bo treba bati, da postanejo kalci izvržki, nadlega za javno varnost.

Pri delovanjih za napredek je potrebna sloga in navdušenje za stvar. Poleg teh stvari pa je treba tudi ljudi, ki imajo precej izobrazbe, kajti če ne znam pisati in čitati, potem tudi nisem sposoben čitati druge teh predmetov. V skoro vsaki naselbini se dobe ljudje, ki imajo skušnjo v organizacijskih gibanjih, nekoliko znanja o dramatikah itd. Kadar naselbina spozna, da bi ji taki rojaki mogli koristiti, bi jih mogla iti na roko. Žal, da je le prenegokrat ravno narobe. Nerazsodna maza se norčuje iz njih in jih vprašuje, kakaj sploh delajo, ker so tako učeni. Iz takih vprašanj se kaže vsa nagota ignorance in vendar jih ni sram prihajati z njo na dan.

Slovenci na Elyu, pridružite se Slovenski čitalnici. Agitirajte zanjo. Pridobivajte ji nove člane. Poslužujte se listov in knjig, katere ima čitalnica zato, da jih čitate. Udeležujte se sej polnoštevno. Če boste izvršili vse to, potem bo naša čitalnica pravo kulturno središče elyških Slovencev. Tukajšnja podružnica Slovenskega republičanskega združenja še precej povoljno napreduje. Ni pa s tem rečeno, da ne bi mogla še mnogo bolj. Jaz se kar odkrito izrazim, da napredujemo vse prepočasno, kakor da v resnici živimo na koncu sveta, kakor da se nas vse, kar se dogaja na svetu res nič ne tiče. Te razmere bo treba ozdraviti. Rojaki, učite se vsaj nekoliko od aktivnosti lokalnih organizacij SRZ, po drugih naselbinah. Le poglejte, kako prireja jo shode, konference, skupne veselice, manifestacije itd., za de-

